

İLAHİYAT KÜLLİYATİ

Kitap Sıra No.

8

MÜSLÜMANLIK ESASLARI

Yazan:

ÖMER FEVZİ MARDİN

SİNAN MATBAASI
VE NEŞRİYAT EVİ
1943

İLÂHİYAT KÜLLİYATI

Basım sıra No.

8

Müslümanlık Esasları

Yazan:

ÖMER FEVZİ MARDİN

SINAN MATBAASI
VE NEŞRİYAT EVİ

1943

Onsöz Ve Özür dileği

İkinci Cihan Harbinin yaydığı İktisadî zorluklar, kitap basım işlerini de güçleştirdi.

Evvelce başlanmış bulunduğum (İlâhiyat külliyyatı) rın basım işi bu sebeple yedinci kitaptan sonra fasılaya uğradı. Bu hayırlı işi daha fazla geri bırakmamak için çare aradım ve nihayet şu karara vardım:

Külliyyatın hacmi büyük veya mevzuu klâsik kitapların basımını (Dünyanın iktisadî hayatı müsait oluncıya kadar ileriye) bırakıyorum. Şimdilik en kısa veya kısaltılabilir veya küçük kısımlara tefriki mümkün olanlarını ele alıyorum. Bunların içinde de her kesce her vakit aranan, en çok alâka ve ihtiyaç hissedilen kısımlarını en öne koyuyorum. Böylece şimdilik kitaptan ziyade bir risale serisi basımına tevessül ediyorum. Zaten külliyyatın ilk neşrine başladığım zaman (birinci kitabın tab'ında) mecmuu 28 i bulan kitap sayısı sonra yeniden yazılanlarla 46 yı bulmuştu. Fakat bunların mevzu itibarile münasebetleri evvelki basım sıra tertibini yeni mevcuda göre değiştirmeyi de icap ettiriyordu. İşte bu gibi zaruretler dolayısıyla de ilk tertip ettiğim neşriyat sırasından çıkıyorum. Ve bu risaleyi bu isimle sekizinci sıra numarasına alıyorum.

Gerek külliyyatın neşriyatında vukua gelen zarûri gecikmeden gerekse basım sıra tertibinin zarûri değişmesinden dolayı okuyucularımdan özür ve taa'mına hayırlısıyla erdirmesi için Cenabıhaktan muvafakîyet dilerim.

OMER FEVZİ MARDİN

Külliyatın birinci kitabının basımında mevcudu yirmi sekiz olarak gösterilen ve münderecatları hakkında tefsilat verilen kitapların isimleri:

- 1 — Başlangıçtaki fikir.
- 2 — Hakikat İlmi
- 3 — Din ve safhaları
- 4 — Din ve esasları
- 5 — Din ve telâkkileri
- 6 — Din ve hikmetleri
- 7 — Din ve ilmihi esasları
- 8 — Musevilik
- 9 — İsevilik
- 10 — Muhammedilik
- 11 — Namaz mefhumu.
- 12 — Oruç mefhumu.
- 13 — Tasnifli Kur'anı Kerim.
- 14 — Mukaddes müeyyideler.
- 15 — Tefsir.
- 16 — Münâcât.
- 17 — Tevratı Şerif vesikası.
- 18 — Hikmetler ve Hakikatler.
- 19 — Dinler arası harp ve sulh hükümleri.
- 20 — Siyaset ve mezhep
- 21 — Talim ehliyeti
- 22 — İslâm'da istifa ve takvâ yolu.
- 23 — Hristiyanlarda intibah ve ittika hareketleri.
- 24 — Mukaddes kitaplara müstenit hayat muhtırası
- 25 — Münâcât fikirleri.
- 26 — İlâhiler.
- 27 — Ana kültür - Ana dizi.
- 28 — Dünya ızdırabı ve ümit.

Yukardaki sırada gösterilen kitaplardan birinciden itibaren yedisi ve ayrıca iki risale vaktile basılmıştı. İsimleriyle fiyatları bu kitabın dış kabında gösterilmiştir.

Yukardaki 28 kitaba ilâve olarak sonradan yazılan 18 kitap ta şunlardır:

- 1 — İbrahîmilik (Musevilik serisine girecek)
- 2 — Musevilğin kuruluşu. (Musevilik serisine girecek)
- 3 — Bu günkü Musevilik. (Musevilik serisine girecek)
- 4 — Dinler arası ilâhiyat fikri. (Allah telâkkisi serisine girecek)
- 5 — Hristiyanlıkta Allah telâkkisi (Allah telâkkisi serisine girecek)
- 6 — Melekût (Hristiyanlık serisine girecek)
- 7 — Peygamberler.
- 8 — İslâm ilmihi.
- 9 — İslâm din dersleri.
- 10 — Müslümanlık esasları.
- 11 — İctihad (Akıl hakkı)
- 12 — Fikirler, kanaatler.
- 13 — Hakikatler ve nesiller.
- 14 — Tekâmülde bu gün.
- 15 — Tekâmülde yarın.
- 16 — Beşeriyette ideoloji safhaları.
- 17 — İctimai esaslar.
- 18 — Şark dinleri

Müslümanlık esasları kitabı

Dinin hitap ettiği varlıklar

1 — AKIL

2 — FİKİR

İzahir:

1 — AKIL : Kur'anı Kerimde Allah akla hitap eder. Akıl olmayanın dini de olamayacağı dinde bir düsturdur. İşte Kur'anı Kerimden bir müeyyide :

(3 - Âli İmran - 7) : «Kur'anı Kerimden ancak kâmil akıl sahipleri nasihat alırlar. »

Diğeri:

(12 - Yûsuf - 2) : «Biz onu (Kur'anı Kerim'i) anlayıp akletmeniz için arapça Kur'an olarak indirdik. »

Diğeri

2

(53 - Necim -10) : «O (Hazreti Muhammet) Kâmil akıl sahibi ve müstakimdir.»

Diğeri

67

(40 - Mü'min -68) : «Lâzımdırki (Allahın) Kudret ve vahdaniyetini akl edesiniz.»

Diğeri

(2 - Bakara - 269) : «Allah dilediğine hikmeti ihsan eder. Kendisine hikmet verilen kimseye azim hayırlar verilmiş demektir. Bunu ancak akıl erbabı anlar ve tezekkür eder.»

Netice

Din; insana, aklını kullanmayı her şeyde esas tutar. Haya-tın batını, zahiri hiç bir safhasında hiç bir işinde, şuursuz, körü körüne uymayı tecvîz etmez. Yani şuursuz bir hareketin neticesi bir tesadüf eseri iyi bile çıksa, fena neticeli fakat ~~şuurlu~~ hareketin daha doğru olduğunu öğretir.

2 — FİKİR : Akıl olanın mertebesi fikirle yükselir. Hakikatlere fikirle nüfuz edilir, hakka fikirle erilir.

Peygamberimiz Efendimiz bir saat tefekkür yetmiş yıl (fikirsiz) ibadetten hayırlıdır buyurur. İnsan ilâhiyatta, içtimai-yatta, ahlâkiyatta düşünce kabiliyetini kullanması ve aklını tefekkürde çalıştırması nisbetinde tekâmül eder. Münnevver (ay-dın) denilen insan tabakası işte fikir adamlarıdır.

Bu esasta Kur'anı Kerimden bazı müeyyideler mütalea edelim :

(38 - sât - 29) : «Ayetlerini düşünüp mülâhaza etmeleri ve onun muhtevi olduğu varızlar ve nasihatlar ile kâmil akıl sahiplerinin mütenebbih olmaları için sana mubarek bir kitap indirdik.»

Diğeri

(60 - Mümtahine - 21) : «Allahutaâlâ belki tefekkür edip düşünürler diye bu meselleri insanlar için darb ve irad eder.»

(2 - Bakara - 221) : «Tezekkür ve tefekkür etmeleri için de âyetlerini insanlara beyan ve âşikâr eyler.»

(3 - Âliümran - 191) : «Öyle kâmil akıl sahipleri ki Allahı ayakta, oturarak, yattıkları halde (bile) anarlar. Göklerin ve yerin yaradılışını tefekkür edip düşünürler.»

—oOo—

Dinin istinat ettiği esaslar

3 — ŞUUR

4 — MATİK

5 — BEYYENE (Delil)

İzahir:

3 — ŞUUR : İşlek bir aklın kavrayış kabiliyetidir. Şuur tefekkürün neticesi, tefekkürün semeresidir. Din şuurlu bir başta sağlam bir yer bulur. Ve sarsıntısız durur. Şuurlu adam manevi rûst sahibi, doğruyu eğriyi seçen demektir. Fikrine hakim insan demektir.

4 — MANTİK : Şuurlu adamın bir şeyi kabul veya red hususunda kullandığı akıl ölçüleridir.

5 — BEYYİNE : (Delil) Kur'anı Kerim; insana o derece aklını, fikrini, muhakemesini kullanmakta serbesti verir ve kanaat getirmesi için o derece icthat hakkı verirken «Kurtulacaksan da kendi kanaatin ile kurtul (Zira o sana mal olur) mahvolacaksan bile kendi kanaatınla inanıp seçtiğin yolda mahvol. (Çünkü o sana sonu düzelen bir ders olur) fikrini, hürriyetini telkin buyurur. İşte müeyyidesi:

(8 - Enfâl - 44) : «Helâkmi olacak, delil ile helâk olsun, hayat mı bulacak, delil ile hayat bulsun.»

—oOo—

İslâm mükellefiyetleri

- 6 — İMAN (İnanc)
- 7 — İSLÂM (Teslimiyet)
- 8 — TAKVÂ (Sakınmak)
- 9 — AMEL (İş, fiiliyat)

İzahları:

6 — İMAN : Allahın birliğine, Meleklerine inanmak, kitaplarına ve Peygamberlerine inanmak ve aralarına fark koymamak, ahiret gününe inanmak, dünyaya bir gaye için geldiğimize inanmak, vazifelerimiz olduğuna, bu vazifelerden ve her işimizin neticesinden Allaha karşı mes'ul bulunduğumuza ve âkibet e'falimizin karşılıklarını göreceğimize inanmak, acı, tatlı ve varsa her bir halin Allahtan tecelli ettiğine, acıların münebbih, tatlıların müsevvik hikmetleri olduğuna inanmak Allahın fena saydığı hareketlerin fenalıklarına kanaat getirmek, iyi saydığı işlerin iyiliğine gönül bağlamak, insanların ruhta, cisimde, ve beşerî za'atla birliğine inanmak, fevkalbeser kimse gelmediğine Allahtan başkasında kuvvet, kudret, hiç bir varlık bîzatihf mevcut olmadığına inanmak, Allahtan gayrıdan hiç bir şey geleceğine, bir şey umulmayacağına inanmak.

Allahın her mahlûku ile ve onların daima her bir ihtiyacı ile her an en yakından alâkadâr ve meşgul olduğuna inanmak, mahlûkun hiç bir müşkül önünde ve hiç bir an ve zaman

Allah tarafından terk veya ihmal edilmiyeceğine inanmak hakikatte Allahtan başka sığınacak bir iltica yeri, ve imdat gelecek bir kuvvet menbaı ve Allahtan başka müracaat edilecek bir kapı veya bir şey istenecek müracaat yeri, veya baş konacak sağlam yer olmadığına inanmak ve hakikî dostun ancak Allah olduğuna ve her kesten gelen muhabbetin, yardımın, iyiliğin Allahtan olduğuna inanmak ve tam manasile Allahın dostca alâkasına, kudretine, kuvvetine her zerreyi yaratan, yaşatan ve idare eden hikmetine inanmak.

7 — İSLÂM : (teslimiyet) Birinci maddedeki iman ve kanaatle Allaha güvenmek, onu sevmek, ve her şeyin sahibi ve hakimi olan Allaha kendini teslim etmek ve bu teslimiyet neticesi Allaha itaat edip Allahın istediklerini nefsin isteklerine hâkim kılmak, men ettiği şeyleri yapmamak, emrettiklerini yapmaya çalışmak, fenalıklardan uzaklaşmağa iyiliklere yaklaşmağa niyet ve azmetmek, Allaha güvenerek hayat uğraşmalarında yılmaksızın çalışmak, muvaffakiyet ümidini kaybetmemek, ye'se, za'fa korkuya düşmemek, Allahın takdir ettiği hayata, tayin ettiği hakka, hududa ve nasibe rıza göstermek.

8 — TAKVÂ : Sakınmak manasındır. Kur'anı Kerimde bu kelime Allahtan korkup sakınmak manasına her vesile ile kullanılmıştır. Delâlet ettiği manadaki maksat; Allahın men ettiği fena şeyleri yapmaktan, ve emrettiği iyi şeyleri yapmaktan korkup sakınmaktır.

9 — AMEL : (İş, fiiliyat) Bütün bir hayata ve hayatın her safhasına her noktasına şamil hareket ve faaliyetin hey'eti umumiyesidir. Bu faaliyetin Allahın insanlardan istediği tarzda tam bir vazife hissi ve iyi niyet ile ve tam bir gayyret sarfederek iyi yapılması vîcdan rahatsızlığı duyulacak bir sadakatle icrâ edilmiş olmasıdır.

—oOo—

İman esasları

- 10 — BİR BİL
- 11 — BİR GÖR
- 12 — BİR TUT

İzahı:

10 — BİR BİL : Allahı ortaksız, benzersiz bir bilmek, mad-dî ve manevî bütün kudreti ve varlığın yegâne sahibi, ve her mahlûkun yegâne mercii ve melcei bilmek.

11 — BİR GÖR : Allaha aidiyetleri itibarile bütün insan-ları; bir, bütün ehlikitap kitaplarını; bir, bütün bu kitapların dinlerini; bir gözle görmek.

12 — BİR TUT : Bütün insanları hukukta ve hükümlerde müsavi tutmak, her hükümde, muamelede kıyasınefs etmek.

Müminin mükellefiyetleri

13 — İMANDA SADAKAT

14 — AMELDE SADAKAT

İzahları:

13 — İMANDA SADAKAT : Allaha iman edenin; imana sadakati, hiyanetten sakınması gerektir. Allahı bir bilenin; bütün insanlara bir gözle bakması, hepsini kardeş sayması lâzımdır. Kendi için istediği iyiliği onlar için de istemesi, kendi için fenalık saydıklarını başkaları için de öyle sayıp aynı gayreti gütmesi ve başkalarının sevincini, kederini paylaşması lâzımdır.

14 — AMELDE SADAKAT : Mü'minin vazife hissine sadakat ve gayretle insanlığın ve hayatın hakkını vermesi, faydalı olmağa çalışması, her işte her muamelede doğruluktan, haktan ayrılmaması, fenalığa âlet olmaktan, haram lokma yemekten ne bahasına olursa olsun sakınması Allaha ve mahlûkuna hiyanetten kat'iyetle çekinmesi, dürüst, temiz, iyi hareket etmesi gerektir.

Müminin vasıfları

15 — MÜTTEKİ OLMAK

16 — FAZİLET SAHİBİ OLMAK

17 — ALÂKA GÖSTERMEK

18 — CÖMERT OLMAK

19 — ALLAHIN HUDUDUNA RIYET ETMEK

İzahları:

15 — MÜTTAKİ OLMAK : Müttaki; takvâ sahibi olan-dır. Takvânın izahı yukarlarda geçti. Sakınmaktır. Müttaki ha-rekâtında Allahın iradelerini, emirlerini, nehiylerini göz önünde tutup hilâfına hareketten sakınandır.

16 — FAZİLET SAHİBİ OLMAK : Fazilet; iyi ve güzel ahlâkın seciye halinde pekleşmiş ve ciddileşmiş verimli halidir.

17 — ALÂKA GÖSTERMEK : Alâka birliğin alâkasıdır. Cemiyetin bağı olan insanlığın kardeşlik, birlik alâkaları demektir. Allahın emirlerine göre: Allaha iman edenler kardeşdirler. Ve birbirinin dostu ve velisidirler. Birbirlerini fenalıktan çekindirirler ve iyiliğe sevkederler. Takvâ ve fazilette birbirlerine yardım ederler. Ve kötülükte birbirlerineyardımdan çekinirler.

18 — CÖMERT OLMAK : Cömertlik takvânın, faziletin, alâkanın icap ettirdiği geniş bir harekettir. Allah yolunda Allah için cömertlik; ibadettir. Allah yolu cemiyet yoludur. Allahın kullarına karşı cömert olmak lâzımdır. Allah cömerttir. Cömert-leri sever ve cümleden cömertlik ister. Halkın her bir iltiyacı-na cevap verecek yeterlikte bir cömertlik!

19 — ALLAHIN HUDUDUNA RIYET ETMEK : Al-lahın hududu Allahın hukuku demektir. Bu hududun içine hem Hak hukuku hem de Allahın üzerine aldığı Halk hukuku dâhil-dir. Bütün mahlûkatın kefilî, vekilî Allahıdır.

İmdi Allahın her kusurdan münezze ve şeriksiz olan sı-fatlarına ve her ibadetin mabudu, her dua ve dileğin muhatabı olan mâbutluk, mercilik, melce'lik haklarına riayet edilmese veya siyaneti Allah uhdesinde bulunan her hangi bir mahlûkun hududuna tecavüz edilirse Allahın Kur'anı Kerimde işaret bu-yurduğu şer'î hudut tecavüz edilmiş, muhafaza edilmemiş olur.

İslâmiyet esasları

- 20 — ALLAHA TESLİM OL
21 — İSTEDİKLERİNİ YAP
22 — HİZMET ET

İzahları;

20 — ALLAHA TESLİM OL : Allaha teslimiyet; Allahın iradelerini; nefsin iradelerine hâkim ve nâzım kılmaktır.

21 — İSTEDİKLERİNİ YAP : Allahın istediklerini yapmak; men ettiği fenalıklardan sakınmak, emrettiği iyiliklere çalışmaktır.

22 — HİZMET ET : Allahın insi ve cinni kulluk yani hizmet etsinler diye yaratmıştır. Bu hizmetin hedefi cemiyettir. Gayesi imar, ıslah, tanzim, temdin ve kemâldir. Zira Allahın muradı kemâlâtını insan vasıtasile beşeriyette ve beşeriyetin hayat sahasında izhardır.

Takva esasları

- 23 — FENALIKTAN SAKINMAK
24 — İYİLİĞE SARILMAK

İzahları;

23 — FENALIKTAN SAKINMAK : Allah hukukunu ve halk hukukunu çevreleyen hududu tecavüzden sakınmak fenalığı hiç bir vesile ile hiç bir kimse hakkında irtikâp etmemek.

24 — İYİLİĞE SARILMAK : Allahın emirlerine, iradesine, rızasına uygun bütün iyilikleri sevmek, sevdirmek ve elden geleni yapmak ve yaptırmak. İyilik yapmakta Allahın rızasını esas ittihaz ederek adam ayırmamak, hususî, şahsî mülâhazalara, alâkalara kapılmamak, en muhtaç neresi ve nereler ise kim ve kimler ise ona teveccüh etmek lâzımdır.

Müttakinin vasıfları

- 25 — FARK VE TEMYİZ (İyiye fenayı ayırt etmek)
26 — TAM HÜSNÜNİYET
27 — AKLİSELİM İLE HAREKET
28 — FENALIKTAN TAM İÇTİNAP

İzahları;

25 — FARK VE TEMYİZ : İyilik, fenalık nelerdir. Hangileri daha çok veya daha az ehemmiyetlidir. Bunlar binmelidir. Aksi halde insan; bazı hareketlerin iyilik olduğunu bilmediği için yapmaz veyahut fenalık olduğunu bilmediği için yapar. Ve yine insan takdirsizlik yüzünden iyiliğin az mühimine ehemmiyet verir çok mühimini ihmal eder.

Kur'anı Kerimde Cenabıhak şöyle buyurur: «Hayır, ibadet ve fazilet yüzünüzü mağrip ve mağrip tarafına (kıblelere) çevirmek değildir.» Hayırlı iş sahipleri Allahın rızasına çok uygun iş ehli şunlardır ki: Allaha ve ahret gününe ve melâikeye ve kitaplara ve Peygamberlere iman edip inanırlar. Ve mallarından seve seve akrabalarına ve yetimlere, fıkara, yolculara, saillere, esirlere yardım edip verirler. Ve namazlarını kılarlar. Ve mallarının zekâtını öderler. Bir şey ahd ve vad ettiklerinde vefa gösterirler, zaruret, fıkarcılık, hastalık ve illet, harp ve kıtal zamanlarında hayrederler. İşte onlar dine ve hakka tabi olmakta sadıklar ve küfürden, ve rezailden sakınıp ittika edenlerdir.

26 — TAM HÜSNÜNİYET : İyi ahlâkta seciye sahibi olmak için kayıtsız gartsız bütün bir hayat iyiliğe niyet etmiş olmak lâzımdır. İyilik yapayım derken fenalık yapmamak için de iyiye fenayı fark ve temyiz eder hale gelmek lâzımdır.

27 — AKLİ SELİM İLE HAREKET : İyi olmak, iyiliği görmek, bulmak, yapmak, ileri götürmek ve yaşatmak için seciyeden maada aklı selime ihtiyaç vardır. Zaten seciyeye temel olacaktadır.

28 — FENALIKTAN TAM İÇTİNAP : Fenalıktan korunmak için temiz bir gayret sahibi, fenalıkla uyuşmaz sağlam bir ahlâk sahibi, uyanık ve dikkatli olmak, korunma mücadelesinde zâfa düşmemek, mağlup olmamak, ahlâktan, vicdandan, hiç bir şeye ne karşılığa olursa olsun değişmemek lâzımdır.

İbadetin gayeleri

- 29 — TA'ZİM
- 30 — TEFEYYÜZ
- 31 — TERAKKİ
- 32 — SALÂH
- 33 — TAKVÂ
- 34 — AMEL

İzahu:

29 — TA'ZİM; Allaha mahsus olan büyüklüğü hal, tavır, hareket ve sözlerle kendisine yürekten göstermektir.

İbâdetde hâkim olması lâzım gelen ilk fikir böyle bir ta'zimdir. Diğer fikirler teferruattır. Ve onların husulü birinci fikrin ruhuna bağlıdır.

Ta'zim esasında kullanılacak sözleri Cenabıhak Kur'anı Kerimde bilhassa Fatihai Şerife suresinde bizlere öğretmiştir. Bu sure bütün münacatlar için örnek bir formeldür.

Münderecatı şu kısımları ihtiva eder:

- 1) Allahın şanını anmak,
- 2) Hamdû senâyı ona tahsis etmek,
- 3) Allaha karşı mükellefiyet ve mes'uliyetlerimizi ikrar etmek,
- 4) Yalnız Allaha ibadet edileceğine ve yalnız Allahtan yardım isteneceğine dair Allaha ahdetmek,
- 5) Allahın muhtacı ve fakiri olduğumuzu kendisine arz ve iltica ile doğru yolu önümüze açmasını dilemek,
- 6) Dalâletten ve sapıklıktan korumasını dilemek.

30 — TEFEYYÜZ: Allahtan feyiz almaktır. Allahın ibâdet vesilesiyle kulu tecelli eden iltifatı; kulu Allahın rahmetine garkeder. Bu rahmet nuru içinde kulu muhtaç olduğu mânevî gıdaların her çeşidi vardır. Feyiz budur. Kul bunlara mazhariyet'e ruhunun açlığını giderir, kalbinin boşluğunu doldurur. Ahlâkının sakatlıklarına, fikirlerinin bozukluklarına mukavemet eder. Mânen yeniden canlanır hayata ümitle bakar, ve taze bir şevk ile işinde daha doğru, daha temiz yürür.

31 — TERAKKİ : Allaha doğru yaklaşmak, mânen yük-

selmektir. Nitekim Cenabıhak Kur'anı Kerimde: (Secde et ki Allaha yaklaşasın) buyuruyor. İşte bu terakki; ibadet ve ibadetten husule gelen feyiz ile hâsıl olur.

32 — SALÂH: İbâdet, ve ibâdet vesilesiyle Allahtan gelen feyiz ve rahmetin insandaki neticesidir. Bu feyizler; ruhta, nefiste tesirini yapar, kalbde, vîcdanda, fikirde ve amelde semelerini gösterir.

33 — TAKVÂ: Kur'anı Kerimde fenalıktan sakınmak iylige sarılmak mânasına kullanılan bir tâbirdir. Yukarıdaki salâhın tabii bir neticesi olarak ibâdet nurundan hâsıl olur. Nitekim; Kur'anı Kerimde: Oruç farizesinin konması hikmetinin Takvâ olduğu tasrih edildiği gibi ifası farz olan namazın da insanı fenalıklardan koruyacağı beyan buyurulmaktadır.

34 — AMEL: İş, fiil, demektir. İmandan maksat ameldir. Amelsiz iman; fiile çıkmıyan bir fikir mahiyetinde kalır. Allahı tanımak; onun rızasını kazanmak içindir. Onun rızası onun insandan istediklerini bilmek ve onları yapmakla kazanılmış olabilir. Hem Allahı tanımak, hem de ona karşı kayıtsız, umursuz kalmak abestir. İmdi amelsiz iman, hareketsiz hayat, demek olur. Böyle hayatın faydası yoktur. Belki ziyarı vardır. Zira amel, 1) Allaha karşı, 2) Nefsine karşı 3) Cemiyete karşı olmak üzere üç isim alır.

Neticede ve hakikatte üçü de bir kapıya çıkar. Allah için yapılmış olur. Fakat bütün faydaları da insana gelmiş ve insanlara yapılmış olur.

1 — Allaha karşı amel: Ta'zim ve tapınma esasına dayanır. Rükû, Secde, gibi bedenî tevazü hareketleri ve namaz, dua, senâ, gibi dil hareketleri fikir ve zikir gibi annalar, sevgi ve kulluk; sözleri izharıdır. Ve hep bu esaslardaki düşünceler mürakabeler. Münacatlar, övmeler aynı mevzuada dahildir.

2 — Nefsine karşı amel biri batına, diğeri zahire ait olmak üzere iki cephelidir. Her ikisinde de matlûp, temizlik, ıstıfa, ıslah ve tekâmüldür. Bunların içyüze ait kısmı birinci maddede Allaha karşı amel bahsinde ta'dat edilen ibâdetlerin celpedeceği feyizler ve rahmetlerle hâsıl olur.

Dış cepheye veya ferdin cismaniyetine ait vazife, medenî şuurla medenî bilgi ile ve medenî gaye ile ifâ edilir. İyi yaşamak için, iyi yaşamak çarelerini elde etmek için çalışmak, daima çalışmak bu vazifenin icabıdır.

Netekim Peygamber Etendimiz bir hadisi şeriflerinde: «İki gününü müsavî geçirenin bir günü zayıdır.» Buyurmuşlardır. Demek ki insan gerek batın hayatındaki gerek cismanî hayatındaki durumunu her gün daha iyileştirmek, bir gün evvelkinden daha yükseltmek, rahat ve safaya kavuşturmak mecburiyetindedir. Bu çalışmalar dahi ibâdettir. Çünkü hizmettir. Ve her hizmet gibi bu da Allaha râcidir. Zira insanın başkalarının iyiliğine çalıştığı gibi kendi iyiliğine çalışması kendi kıymetini arttırması da Allahın nam ve hesabına ve cemiyetin faydasıdır.

Bu; bir kulunun cevherini inkişaf ettirmesi onu işe yaratacak hale koyması demektir ve o bu işi yaparken Allaha yardım etmiş olur. Zira Allahın iradelerinin husulüne, Allahın sıfatlarının tecellisine vasıta oluyor demektir. Kendini veya ailesini, veya komşularını bakıp gözeten insan, elbette ki hakikatte bu sıfatlarının icraatında Allaha vasıta, işçi oluyor demektir. İmdi bu esasta bir yabancıya muamele ne ehemmiyette ise, insanın kendine veya ailesine olan muamelesi de o ehemmiyettedir. Zira başkaları gibi insanın kendisi de Allahındır ve ıslahı matlûptur. Ailesi komşusu gibi insanın kendi de kendine Allahın bir emanetidir.

3 — Cemiyete karşı amel; bir'nci ve ikinci maddelerdeki amelin tahakkuku ile hâsıl olur. Yâni Allahın feyzi geldikten ve bu feyizle insan düzeldikten ve elcilik gayreti duyduktan sonra cemiyete hizmet eder.

NETICE VE HULÂSA:

Amel ile insan Allaha yaklaşır, ve Allahın rızasına uygun ameller başarır, amelde gaye budur. Amel; Allah önünde ibâdetle başlar, halk içinde cemiyete hizmetle tekâmüle erer. İmdi amel; hem Allaha, hem nefesine hem nihai olarak cemiyete karşı olan vazifelerin ifası demektir.

İmdi netice itibarıyla ibâdetde gaye; cemiyete hizmettir.

Fakat hizmet için kabiliyet lazımdır. Kabiliyet için ise temizlik ve düzelmek lazımdır. Bu salâh için de Allahın feyzine ihtiyaç vardır. Feyzin gelmesine vesile olan başlıca yol ise ibâdet ve hizmettir. İbâdet ettikçe hizmet gayreti artar, hizmet ettikçe Allahın feyzi artar, ve bu suretle insan insanlık vazifelerinin hakkıyla başaran bir kâmil olur. Zira hayat gayesi; tekâmüldür. Rüşt ve olgunluk demek olan tekâmül, mânen ve maddeten yükselmekle hâsıl olur. Bu yükseliş; nefsin esaretinden ve dolayısıyla türlü esareterden nefsin kurtuluşu ile kabildir. Kurtuluşun hareket noktası ibâdettir. Muvasalat sahası hizmettir. Çünkü insan ibâdet yolu ile nurlandıktan ve nefsin esaretinden kurtulup laydalı, hür bir unsur haline geldikten sonra Allahın emirlerini yapmak ve nehiylerinden sakınmak kabiliyetini bulabilir. Ve ancak bundan sonra Allaha yâni Allahın mahlûklarına hizmet imkânını elde eder.

Meselâ bu ibâdet mevzuunda namaz esasını bir misâl olarak tetkik edelim. Namaz mahiyette nedir? Namazda neler yapılıyor? Ve buna karşılık neler elde ediliyor?

NAMAZ:

Edası tarzını gördüğümüz namaz; yalnız namaz değil, namazdan başka farzların da birlikte ifa edildiği bir tertiptir. Bu ayrı kısımların ifası hakkında Kur'anı Kerimdeki emirler ayrı ve müstakildir. Haklarındaki emirler ayrı ayrı bulunduğu gibi ifasını icap ettiren maksatlar da ayrı ayrıdır.

Meselâ: «Kur'anı Kerim namazın ifası hikmetini bildirirken, onun insanı günahlardan ve fenalıklardan sakındırıcı olduğunu söylediği halde secde hakkında: (Secde et ki Allaha yaklaşasın) buyurur. Keza namaz için gün vakitlere taksim edilmiştir. Secde ve rükû için yalnız gün esastır ve vakitleri ayrılmış değildir. Namaz için vakitler ayrılmıştır. Çünkü insanın fasıllarla Allaha teveccüh ederek fena işlerden temizlenmesi lazımdır. Vakiâ namaz dahi, secde gibi insanı Allaha yaklaştırır. Ve namazdaki neticede olduğu gibi secdedeki netice dahi insanı fenalıktan uzaklaştırır. Çünkü her iki farzın ifası neticesinde de ifa edene Allahı tevaccüh eden iltifat nuru,

feyiz rahmeti bu neticeleri hâsıl eder. İmdi insan; Allaha yaklaşıp ki fenalıktan ikrah etsin. Veyahut insan fenalıktan ikrah etmeli ki Allaha yaklaşıp. Fakat her iki neticeyi temin eden şey de insanın gerek namaz gerek secde tarzında Allaha ibâdetinden hâsıl olmaktadır. Farklar yalnız bu iki ibâdetin şekil ve halindedir.

Namaz: Allahla konuşmaktır. Secde tapınmaktır. Vakıâ her ikisinin de konuşan, tapınan tarafları vardır. Fakat bu her birinde farklıdır.

ORUÇ:

Oruç ibâdeti de namaz mahiyetindedir. Gayesi fenalıktan sakındırmaktır. Bunda insan konuşup Allahtan rahmet dilemiyor. Kendini yemekten içmekten alıkoymak sessiz sadasız yalnız kendini Allaha acındırıyor ve üzerine rahmetinin celbine sebep bu acınacak hal oluyor. Netice itibariyle oruçlu da Allaha hem yaklaşıyor hem de fenalıktan el çekmek üzere nefsine hâkim olmak kuvvetini Allahtan almış oluyor.

Namazdaki Zikir ve Tesbih farızası da kısmen secde kısmen namaz mahiyetinde mânalar ifade eden birer ibadettir. Secdede asıl olan bedenî harekettir. Söz; ancak o hareketin mânasını ifade içindir. Namazda ise asıl olan sözdür. Secde hareketindeki mâna, namazın sözlerindedir. Secdede vücut tevâzü ile yere kapanır. Namazda vücut ta'zim ile ayağa dikilir. Amel, yâni başkalarına iyilik dahi rahmeti celb ve insanı Allaha yaklaştıran ve dolayısıyla fenalıktan uzaklaştırıp iyiliğe yaklaştıran âmildir. Ve bütün ibâdetlerin gayesi salih amelî yâni iyi hizmeti temin içindir.

—oOo—

Şahsî mükellefiyet esasları

35 — İBÂDET (hizmet)

36 — İSTİFA (temizlenmek)

37 — RÜŞDE ERMEK (olgunlaşmak)

İzahları;

35 — İBÂDET: Abdîyetin icabı olan vazifelerdir. Ab-

diyet kulluk demektir. Kulluk; kayıtsız şartsız efendinin emirlerine itaat ve efendinin mukellef kıldığı vazifelere icabet ve efendiye sadakat demektir. Bu vazifeler hizmetten ibarettir. Bu hizmetin başı insanın kendini ıslahtan başlar ve haika hizmetle nihayet bulur. Zira insan kendini cem-yete yarar hale getirmedikçe haika hizmet edemez, bilakis haika muzir veya yük olur. İşte insanın göreceği mükâfat veya ceza bu şartlara ve bu ölçülere göredir.

Mahlûka hizmet Allaha hizmettir. İbâdet mefhumunda akla gelen namaz, oruç, rükû, secde gibi ferdi hareketler, zikir, fikir gibi günlük vazifeler sırf takvâya salih ahlâka yükselmek, salâha ermek içindir. Namazın, orucun vasfı budur: Fenalıktan sakınacak hale gelmek!

Gerek bu ve diğer hareketler gerek zikir, fikir meşguliyetleri Allahın rahmetini, feyzini celbe vesile olur. Bu gelen feyz yâni Allahın nuru ibâdet edeni temizler, ahlâkını yükseltir, ruhunu kuvvetlendirir, onu fenalıktan sakınacak ve iyiliğe koşacak hale getirir.

İmdi tapınma nev'inden Allaha doğru yapılan ferdi hareketlerin faydası yine insanlarıdır. İnsanın zararsız ve diğer insanlara yarar hale gelmesi içindir. İbâdetin celbettığı feyizledir ki insanın ruhu kuvvet bulur, nefsi tasfiye görür adam insanlaşır. Çünkü; insanın ruhu kuvvetlenir nefse hâkim olur. İnsanda nefsin fena arzuları değil ruhun iyi arzuları her bir işinde kendini gösterir ve insan iyiler sırasına geçer.

İmdi ibâdet; besili bir ruh, kuvvetli bir kalb, yüksek bir vicdanla iyilik unsuru haline gelmesi için emrolunmuştur. Sonra insan iyilik ve hizmet ettikçe de Allahın rahmetine, mükâfatlarına nâil olur. Bu mükâfatların feyiz ve nuru ile de ruhta mertebesi artmakta devam eder.

36 — İSTİFA: İstifada gaye kurtuluştur. Bunlar birbirine bağlı iki mefhumdur. İstifa; temizliktir. Tasfiye olunup musaffa hale gelmektir. İmdi kurtuluş istifa ile mümkün olur. İstifa yukarıdaki (4) ncü maddede izah edildiği gibi ibâdet ve hizmetin celbettığı nur ile ve ayrıca zikir ve fikir yolu ile nefse tatbik edilecek usullerle hâsıl olur. Bu usulde gaye; insanın ken-

di nefsinin esaretinden ve dolayısıyla bütün esaretlerden kurtulması, hür bir insan olmasıdır. Yâni ancak vicdanın tesiratinâ tâbi mütekâmil bir adam olmasıdır. Kur'anı Kerim'in tebliğatına göre insan; istifa ile selâmete erer. Ve Allahın selâm ve selâmeti onların üzerinedir.

37 — RÜŞTE ERMEK: Rüşte iki türlü erilir. Biri doğum yaşı ile cismen, diğeri de iç hayattaki temizlikle ve kalbin nurlu aydınlığı ile fikren ve hissen!

İkincisi birincisi ile beraber yürümese insan seksen yaşına dahi gelse yine hakikatte çocuktur. Kendi kendini idare edemeyecektir. Binaenaleyh böyleleri, fenalıklardan çekinmek ve iyiliklere koşmak için bir iç kuvvetine söz gayretine kâfi derecede malik değillerdir. Bütün hayatta fenalıktan çekinmek için tehdide, iyiliğe gitmek için de cebre veya itma'la muhtaçtırlar. Çünkü bunlar henüz nefislerinin esiridirlər. Siyasî bir hürriyete nail olsalar da batinen o hürriyetin hakkını verecek bir olgunluğa ermiş değildırlər. Rüşit adam odur ki fenalığı fenalık olduğu için yapmaz. İyiliği de iyilik olduğu için yapar. Ve bu hususlar için ne yasağa, ne emre, ne mükâfata ihtiyaç gösterir, içten gelen bir irâde ile bunları böyle yapar. Ve bunlar için kimseden karşılık da beklemez. Ve iyilikleri fena karşılıksa da hiç iyilikten vazgeçmez. İşte hürriyetin rüşit ile hakkını verebilecek bunlardır ki hem kendilerini koruyabilirler ve hem de başkalarını kurtaracak gayreti içlerinde bulabilirler. İmdi insan batinen rüşide ermedikçe hürriyetinden iyi ve faydalı bir surette istifade edemez. Ve ettiremez. Siyasî hürriyetine malik olsa da hayatın tam hakkını ödeyemez. İslâmlık ve insanlık vazifelerini istiklâl ve serbesti ile ifa edemez. Netekim islâma önderlik, imamlık edecek kimsenin seçilmesinde bu hürriyet esası en başta nazarı dikkate alınır, zira:

BİRİNCİSİ: — İmam nefsinin esiri olmamalı ki ahlâklî olabilsin ve hal ve harekât ve muamelesinde emriyete lâyık olsun. Aksi halde nefsinin esiri olan imam, yalnız fena bir misâl teşkil etmez, cemaati istismar ve ızrar eder.

İKİNCİSİ — İmam hür bir milletli, hür bir cemaatin ferdi olmalı ki haricî tesir altında düşmesin hürriyetin verdiği

istiklâl ile doğru hareket etsin ve doğru sevk ve idare etsin doğruyu göstərsin, doğruyu öğretsin, doğruyu söylesin ve doğruyu sevdərsin. Yâni siyasî bir tesir altında eğrilmesin, ve eğriltmesin. Zira eğrilenler Allahın doğru yolunda yürüyemezler eğri yollarda yürüyənlər birbirlerinin yollarını keserler zira yolları çapraşır ve çatışır dünyanın bütün ıstıraplarının aslı esası işte bu yolsuzluklardan hasıl olan çarpışmalardır.

İmdi nefsin esaretinden kurtulmak için (5) nci maddede izah edildiği vechile istifa lâzım; siyasî esareten kurtulmak veya siyasî bir esarete düşmemek içia de yine nefse esir olmamak, zilletle uyuşmamak, insanlık şerefinin gayretini yürekten duymak lazımdır. Bunun için de yine istifa ve fikrî terbiye lâzımdır.

—oOo—

Sulân esasları

38 — TEMİZLEN:

39 — KURTUL

40 — KURTAR

İzahları;

38 — TEMİZLEN: Nefsini fena tabiatlardan temizle, kendini ıslah et ki; iyi düşünceler fikrinde, iyi hisler yüreğinde yer alsın, harekât muamelâtında bütün işlerinde iyilik görünsün.

39 — KURTUL: Nefsine esirlikten kurtul ki insanca hür ve yalnız Allaha kul olasın. Cemiyete hizmet edebilesin.

40 — KURTAR: Dünyaya kurtarmak için geldin. Allah kurtarıcıdır. Peygamberler kurtarmağa gelirler. Kurtarıcılık ilâhî, mukaddes bir kulluk vazifesidir. Sonsuz ölçüsüz bir insanlık işi budur. Fakat insan kurtulmadıkça kurtaracak hale gelmez. Kendini kurtaracak gayreti olmanın başlakalarına gayreti olmaz.

—oOo—

Gaye esasları

41 — HÜR OL

42 — SEV

43 — SEVİL

İzahları;

41 — HÜR OL : Nefsine hâkim ol ki hür olasın. Vicdanına uyasın. Fena hislerin hükmünden kurtulup iyiliğe alet ve iyilik unsuru olasın.

42 — SEV : Nefsin; değil, Allahı sev ki insanları ve iyiliği sevesin. Ve sevgi gayretiyle insanlara alâka duyasın. Acı-nacıklara acıyasın. mühtağların yardımına koşasın.

43 — SEVİL : Benlik ve bencilikten geç, elci ol ki Allah da halk da seni sevsin. Ve sev ki sevilesin.

—oOo—

Hak esasları

44 — ALLAH HAKKI

45 — HAYAT HAKKI

46 — KUL HAKKI

İzahları;

44 — ALLAH HAKKI : Esasları üstün muhabbet, teslimiyet, sadakat, ibâdettir. Binaenaleyh Allahı yegâne merci yegâne melce bilmek, yegâne sahip bilmek esastır. Allahı başkasından dua ile bir şey istememek, Allahı başkasından hiç bir yardım ummamak, Allahı başkasından ne bir hayır ne bir zarar gelmeyeceğine inanmak. Allahı başkasına güvenmemek, boyun bükmemek, Allahı başkasına ibâdet, kul-luk etmemek, Allah isminden başka bir isme adak adamamak, kurban kesmemek bu esaslar cümlesindendirler.

45 — HAYAT HAKKI : Günün hakkını vermek yâni imâret, ıslahçı, terakkici, tekâmülcü olmaktır. Şöyle ki: Bir günü bir evvelkinden daha iyi geçirmeyi teemmül etmek. Her günkü amelin, Allahın iradesine uygun cereyanına itina etmek. Dünyanın neresinde bulunursa bulunsun karşılaştığı insanlık işi-

ni Allah namına ifa etmek. Her zaman her yerde kendini Allahın işçisi, insanîyetin amelesi bilmek. Günün her hangi vaktinde önüne çıkan bir iyilik, yararlık fırsatını kaçırmamak, günü intizam şartları, sadakat şartları içinde yapıcılık ruhu ile faal, başarılı, kurtarıcı, hayırlı, verimli olarak geçirmek. Seciye ruhu ile temiz, nezih, doğru hareket etmek; fenalıktan çekinmek için ihtara, iyiliğe koşmak için emre ihtiyaç göstermemek, kendiliğinden vicdanî vazifelerine tâbi olmak.

46 — KUL HAKKI : Mahlûk hukukuna riayet, insanlara muhabbet ve her mahlûka Allaha aidiyetinden dolayı alâka göstermek. Onların hayrına gayret taşımak, muamelâtta: Emniyetli, güvenilir ve işe yarar olmak, hak gözetken ve adaletle hareket eden olmak. Muâşeretle: dürüst, hayırlı, samimi, mütevazî, terbiyeli, namuslu olmak. Hülâsa: Halka karşı emniyet selâmet, intizam ve terakkî unsuru bir insan olmaktır.

—oOo—

İçtimai mükellefiyet esasları

47 — ZARARSIZ OLMAK

48 — FAYDALI OLMAK

49 — YAPICI OLMAK

İzahları;

47 — ZARARSIZ OLMAK: Başkalarının sırtından, başkalarının zararına geçinmemek, cemiyete yük veya muzır ve meşgale vesilesi olunmak, haramla hayasızlıkla geçinmemek, cemiyette fenalık, hayasızlık örneği olmamak.

48 — FAYDALI OLMAK : Allahın emrettiği iyilikleri kimseden esirgememek, insanlıkta fazilet örneği olmak, dünya için iyilik unsuru olmak, imâret, ıslahçı ve birleştirici olmak. Bu esaslarda anlaşmak, anlaşmak, birleşmek birleştirmek, iyileşmek iyileştirmek, bu salâh esasları için gerek aile, cemaat millet efradı arasında gerek cemaatlarla milletler arasında tam bir alâka ile çalışmak. Cemiyette hayat şartlarını kolaylaştırmaya güzelleştirmeye cemiyette ıstırap sebeplerini yok etmeye, refah sebeplerini vücade getirmeye uğraşmak, bu esaslardan tesanüt

ve teavünü yaşatmak için içtimai vazife hislerini yükseltmek için muhabbet, alâka ve birlik ruhunu hayata hâkim kılmağa çalışmak ve eldeki bütün yerleri imar ve ıslah etmek, güzelleştirmek ve faydalı hale koymak için çalışmak.

—oOo—

Amel esasları

- 50 — ALÂKALI OL
- 51 — İYİ DÜŞÜN
- 52 — İYİYİ VA'DET
- 53 — TAM GAYRET GÖSTER
- 54 — İYİ YAP
- 55 — EMNİYET EDİLİR OL

İzahları;

50 — ALÂKALI OL: Ne kendinin ne de başkalarının ve her hangi bir insanın ihtiyacı karşısında alâkasız kalmamak ve alâkanın icaplarını yapmak.

51 — İYİ DÜŞÜN : İyi niyetle, hakkiyle, doğrusunu, iyisini düşün.

52 — İYİYİ VA'DET İmanla, güvenle iyiyi başarmayı teemmül ve va'det. Bu uğurda hiç bir kuvvetini esirgeme garfet. Muvaffak olmağa tam bir gayretle azmet. Bu va'di hem kendine hem de etrafındakilere et.

53 — TAM GAYRET GÖSTER : İnsanlık vazifesini tam ifa için maddî mânevî bütün enerjini kullan.

54 — İYİ YAP : İşini vaktinde, günü gününe, en iyi surette tamam yap.

55 — EMNİYET EDİLİR OL: Kişinin tevdi ve emanet ettiği mala, cana, ırza, sırta, namusa tecavüz ve hiyanet etme.

Cemiyeti kuran esaslar

- 56 — ADALET
- 57 — EMNİYET
- 58 — INTIZAM
- 59 — SERBESTİ

İzahları;

56 — ADALET : Kur'anı Kerimin sarahat ve katiiyetle bildirdiğine göre bütün peygamberler, kitaplar ve hak mikyasları dünyaya insanlar hak ve adalet üzere kaim olsunlar diye indirilmiştir. Adalet; her mahlûkun en iptidai hakkı ve bütün bir hayat her zamanki ihtiyacıdır. Peygamberimiz efendimiz «mülkün esası adalettir.» Buyurmuşlardır. Ve yine buyurmuşlardır ki: «Bir mülk küfrile durur, fakat zulm ile durmaz.»

Binaenaleyh temeli adalete dayanmayan bir teşekkül payidar olamaz, haksızlıkların insanlarda hâsıl ettiği en tabii aksülâmelerle yıkılmağa mahkûm bulunur.

57 — EMNİYET : İnsanlık haklarının emniyet altında bulunması demektir. Korkusuz, hür, âsude hayat ve hareket emniyetle kaimdir. Ve insan çalıştıklarının semerelerini ancak emniyet içinde elde edebilir. İnsan teebbüslere ve sermaye tedavüle emniyet varsa geçebilir. Mutekabil emniyet varsa insanlar işbirliği yapabilir. Emniyetsizlik faaliyeti durdurur, hayatı söndürür.

58 — INTIZAM : Intizamsız hayat müsbet bir şey ifa edemez. Bütün teşkilât, tertibat ve idarî faaliyetler intizamı temin içindir. Hayat ancak intizam ile düzene girer ve düzenle işler ve düzenle kolaylaşır ve çok verimli olur.

59 — SERBESTİ : Buradaki serbesti; hareket, içtihat, muamele, tasarruf serbestisidir. Seyahat, ticaret, alım satım ve fikir ve vicdan, kelâm serbestisi bu esaslara dahildir.

Cemiyeti bağliyan esaslar

60 — BIRLIK HAKLARI

61 — BIRLIK MENFAATLARI

62 — BIRLIK MUKELLEFIYETLERİ

63 — MUVAZENE

Izahları:

60 — BIRLIK HAKLARI : Birliğin ortaya koyduğu maddî, manevî varlıktan kazanılmış haklardır. (Âmme hukuku) denilen haklar; fertler hakkının müşterek sahasıdır. Müşterek cephesi ve müşterek davasıdır. Halkın müşterek vicdanıdır. Saçı bitmemiş yetimin bile hakkı bu mukaddes davanın içindedir. Cemiyetin müşterek menfaatleri Bu kutsî zihniyetle takip ve cemiyete teveccüh eden zararlar bu gayretle lefolunur.

61 — BIRLIK MENFAATLARI : Birliğin müşterek varlık sermayesinden birliğin intifa haklarıdır ki her ferdin bunda hissesi vardır.

62 — BIRLIK MUKELLEFIYETLERİ: Birliğin ortaya koyduğu müşterek sermayenin iyi kullanılması ve neticesinden hak ve adalet dairesinde ortak fertlerin istifade etmesi için ortakların alâka, mürakabe, yardım mükellefiyetleridir.

Fert; dünyanın neresinde bulunursa bulunsun kendi evindeymiş gibi birliğin menfaatini koruması lâzımdır.

63 — MUVAZENE : Birliğin müşterek sermayesi semeresinden birliğe dahil her ferdin istifade etmesi demektir. Muvazene; parada fazla varlıklı fertlerin kendilerine yeterinden fazlasını yoksullara tahsis etmesi ile bilgi, fikir ve san'atta varlıklı olanların cahillere onu öğretip yükseltmeleriyle temin olunur.

Âyeti Kerime:

(2 - Bakara - 219) : «Ve senden ne gibi şeyleri infak edeceklerini sorarlar, kendilerine kifâyet eden miktardan fazlasını söyle.» Bu âyeti kerimedeki (infak) kelimesinin karşılığı; insanın günlük yaşama ihtiyaçlarının tutarıdır.

Hadisi Şerif:

Peygamber Efendimiz de şöyle buyurur: «Birbiri ile se-

vişmekte, merhamet ve şefkatle birbirini esirgemekte müminler o vücut gibidir ki azasından bir uzvu ağrıdan şikâyet etse uykusuzluğuna hümmasına vücudün bütün aksamı iştirak eder.»

Diğeri: «Mü'min mü'minin ayinesidir. Mü'min mü'minin kardeşidir. Maişetini tedarik ve temine yetmeli ve ona yardım etmelidir. Arkasında malını, ırzını muhafaza ve vikaye etmelidir.»

Diğeri: «Dullar ve âcizler için çalışanlar; Allah yolundan cihet etmişler veya geceyi ibâdetle gündüzü oruçla geçirmişler gibidir.»

Diğeri: «Cenabihak sıkışmışların imdadına yetişenleri sever.»

Diğeri: «İnsanların hayırlısı insanlara menfaati olanlardır.»

Diğeri: «Komşusu aç ken karnını doyurup uyuyan mü'min değildir.»

Diğeri: «Âlim ol, ya ilmin talebi ol, ya (hakikatleri kulaktan işitip) öğrenici ol. Ya ilme muhabbet edici ol. Beşinci bir şey olursa hiç olursun.»

Diğeri: «İlim tahsili ile geçen bir saat; ibâdet ile uykusuz geçirilen bir geceden ve yine ilim tahsili ile geçirilen bir gün üç ay oruç tutmaktan hayırlıdır.»

Diğeri: «İlim ibâdetten efaldır. Dinin nâzımıdır.»

Diğeri: «Sadakanın efdalı bir müslimin ilim öğrenip diğer müslim kardeşine öğretmesidir.»

Dikkat: Sadaka bir dilenciye meselâ bir kaç para vermek gibi basit, dar bir mânada değildir. Sadaka; Allaha sadakatin icabettirdiği bütün hareketlere şâildir. Netekim hâdisi şerifte: «Her iyilik sadakadır.» buyrulur.

Bütün içtimai gayretler bu mükellefiyetlerin icabıdır. Çalışamayacak, yasta veya halde bulunsunların da müşterek sermayede hakları vardır. Birlik bu çaresizleri kendi özünden saymak, benimsemek ve minnetsiz onu korumak mecburiyetindedir. Onlar ohi vaktiyle cemiyete ortaklık, fedakarlık etmiş insanların vedialarıdır. İşte cemiyette sükûn, rahetlik muvazene

ile hâsıl olur. Muvazene; cemiyetin fertleri arasında hak ve adalet düsturlarına riâyet etmesiyle, varlıkların yolsullara karşı borçları, yardım mükellefiyetleri olduğunu bilmeleri ve tam bir alâka ile bunu benimsemeleriyle mümkün olur. Tâ ki bir cemiyette açlara veya hastalara veya hak isteyenlere veya herhangi bir yardıma ihtiyacı olanlara doyurucu bir karşılık bulunsun. Ve bu karşılık ihtiyaca galebe çalsın.

İmdi fertlerin ihtiyacına cevap verecek olan cemiyeti bu esasta maddî, mânevî varlıkları fazlasıyla kuvvetlendirecek, koruyacak yine fertlerdir. Bu, fertlerin içtimâî mükellefiyetleridir. Fertlerin dinden alabilecekleri fazilet ruhu ise onları zorsuz, emirsiz, davetsiz, kendiliğinden sevki vicdan ile bu içtimâî yardımlara hattâ fedakârlık derecesinde ileri atılmağa sevke kifâyet eder.

—oOo—

Cemiyete istikamet veren esaslar

64 — FERDÎ TEKÂMÜL :

65 — İÇTİMÂİ ADALET :

66 — İNSANLIK HAK VE ŞARTLARI :

İzahları;

64 — FERDÎ TEKÂMÜL : Ferdî manevî, fikrî, hissî rûşte ermesi demektir ki bu; ferdin fenalıktan tehidsiz, yasaksız sakınacak ve iyliğe emirsiz, teşviksiz koşacak hale gelmesidir. Başkaları tarafından nezarete ve vasayete, murakabeye ihtiyacı, ceza ve tehdit altında yaşamaya liyakatten kurtulmasıdır. Ferdin dünyanın neresinde bulunursa bulunsun mensup olduğu cemiyetin hukukunu, haysiyetini tek başına muhafaza ve müdafaa edecek bir hale ermesidir. Gaye: cemiyeti teşkil eden ferdin ne bahasına olursa olsun fenalığa alet olmaması, fenalıkla uyuşmaması, his ve vazife karşısında kayıtsızlığa alâkasızlığa, uyusukluğa düşmemesidir. Her hareketinde, şuuru ve vicdanı kendine rehber ittihaz edebilmesi, yolunu şaşırılmıyacak derecede şuuruyla sahip bulunması, ve fenalığa kapılmıyacak de-

recede nefsine hâkim, uyanık ve vazife hissine malik olmasıdır. Yâni kendi kendinin efendisi olmasıdır. Cemiyetin fertleri içinde körü körüne iş birliği etmiş, yaptığını iyiliğini fenalığını düşünmez kim çekerse; kim ürkütürse o tarafa gider mahiyette değil tam kanaatle bilerek ve işin asıl sahipleri gibi el birliği etmiş halde olmasıdır.

65 — İÇTİMÂİ ADALET : Cemiyette hak ölçüye, adaleti, nizam ve intizamı hakim kılmaktır. Sınıf tahakkümüne para ve nüfuz kuvvetinin gadrına meydan vermemektir.

Bir kısım insanın pervasız, bir kısım insanın emniyetsiz ve korku içinde yaşamasına müsaade etmemektir. İnsanlığın mukaddes haklarını endişesiz yaşatmaktır. Zayıfların ezilmesine kuvvetlilerin zûlüm ve tecvüzüne meydan vermemektir. Âme vicdanını hayata murakip kılmak, halkın kendi hakimiyetini idareye hâkim kılmak, bu suretle gayri meşru hiç bir yola açık kapı bırakmamak ve meşru haklara tecavüz için hiç bir şahsa hiç bir müesseseye hiç bir otoriteye, hiç bir makama imkân vermemektir. Her işte hakkın yegâne üstün kuvvet olduğuna en zayıf ferdî bile inandırmak ve onu rahatlandırmaktır.

66 — İNSANLIK HAK VE ŞARTLARI : İnsanın insanlık hakları; insanı insanca yaşatmağa yarayan medenî haklardır. Bunlar insanı saylından faydalandıran, insanın sayını teşvik eden, terakki ve tekâmülüne yol açan vasıtalar ve insanı refahına ve meşru gayelerine erdiren içtimâî teminat ve müeyyidelerdir. Şahsî emniyet, fikrî hürriyet ve vicdana hürmet, hukukta müsavat, muamelâta adalet, tasarrufta emniyet ve her nevi, tazyik ve ihtiyaç korkularından masuniyet bu teminatın esaslarıdır. Bu haklar mukaddestir. Çünkü insanlığı yaşatacak imkânlardır. İnsanı yaratan Allahın insandan istediği vazifeleri cemiyette ifası da bu imkânlarla bağlıdır.

—oOo—

İçtimai hayat esasları

- 67 — NIZAM VE INTIZAM
- 68 — MÜTEKABIL EMNİYET
- 69 — MÜTEKABIL HÖRMET
- 70 — MÜTEKABIL INAN
- 71 — MÜTEKABIL GÜVEN
- 72 — BİRLİK RUHU

67 — NIZAM VE INTIZAM : Hayat birliğinde ahenk, iş birliğinde ahenk her işte kolaylaştırıcı tertip, hayatın her safhasında emniyet verici intizam, fertleri birbirine tam bir ahenk ve imtizaçla bağlayan nizamdır.

68 — MÜTEKABIL EMNİYET : Her ferdin birbirine ve fertlerin cemiyete, cemiyetin ferde dayanışma ve yardımlaşmada, koruma ve gözetmede tam bir inan ve güvenidir.

69 — MÜTEKABIL HÖRMET : Her kesin insanlık haklarına, tasarruf haklarına hörmet etmek bu haklara tecavüz etmemek ve tecavüz edenlere karşı tecavüze uğrayanı müdafaa etmektir. Mahlûka hörmet Allaha hörmettir. Din; mütekabil hörmet, samimiyet ve dostluk dairesinde muâşeretini emreder.

70 — MÜTEKABIL INAN : Ferdin muamelâtta ve iş birliğinde diğerin takvâsına ve ahlâkına itimattır. Yani ferdin diğerin imanına, vicdanına, itimadıdır.

71 — MÜTEKABIL GÜVEN : Fertlerin birbirlerinin gayretine, azmine, göze alabileceği fedakârlığın kifayetine, elinden gelebilecek şeyin derecesine yani maddî ve manevî kabiliyetine güvenebilmesidir.

72 — BİRLİK RUHU : Fertlerin tam bir menfaat birliği ile ve birlikteki menfaate tam bir inanla ve şuurla el birliği, iş birliği yapmasıdır. Yani tek bir ailenin müsavi haklara malik fertlerinin kardeşlik hayatı gibi müşterek hayatıdır.

İçtimai faziletler

- 73 — FERAGAT VE YARDIMDA FEDAKÂRLIK
- 74 — HAKKA RIZA VE RIAYET
- 75 — MÜSAADEKÂRLIK
- 73 — FERAGAT VE YARDIMDA FEDAKÂRLIK :

Dinlerin gaye ruhu teavündür. Yardımlaşma dinin cemiyet kurması ve uzuvlarını birbirine kardeş yapmanın da bir esası bu yardım keyfiyetidir.

Fakat yardım için feragat lâzımdır. Feragat kendinden geçerek eli benimsemektir. Kendinden bile geçmektir. Bu ancak muhabbet ile ve onun doğurduğu alâkalarla ve alâkaların doğurduğu gayretle olur. Sevmek; gönlü kendi benliğinden, kendi nefsinden ayırıp ele vermek demektir. Bununda imkânı ıstıfa ile yani yukarda beşinci haşiyede izah edilgi gibi tasfiye ve temizlikle olur.

İndi bir cemiyet temelde ıstıfaya muvaffak olmuş iyi unsurlara dayanır, bunların omuzlarında yükselir, bunların feragat ve yardımlarıyla yaşar ve bunların fedakârlıklarıyla her tehlikeden, ıstıraftan kurtulur. Zira cemiyet mütekabil yardımlarla yaşar. Kuvvetlenir, yükselir refaha, hürriyete erer. Bir vücudun uzuvları birbirini nasıl tamamlarsa ve vücudun her hangi bir noktasındaki arızaya, zaafa karşı yardıma varlığını koyarsa Allahın kurduğu cemiyetin uzuvlarından da dinin istediği budur. Birlik ruhu için uzuvların birbirine tam alâkası, birbirlerinin kederini, saadetini paylaşması, ve her birinin müşterek menfaatin icap ettirdiği hizmetten hisse alması ve bu hizmet ve fedakârlığın semerelerini yine birlikte paylaşmasıdır.

İşte ıstıfadır ki bu fedakârlığı yaptırır ve insanları anlayacak, birleşecek hale koyar. Bir duvarın metaneti nasıl taşlarının düzgünlüğü, ve harımın kuvveti ile ölçülürse bir cemiyetin kuvveti de uzuvlarının ahlâk ve düzgünlüğü ve muhabbet ve alâka kuvvetiyle mukayese edilir.

Fertlerin kuvveti birbirileri faydasına ortaya konunca mecmuunun muhassalası olan büyük kuvvet; her birinin kuvveti

olmuş olur. Bu suretle fert; yine kendi kuvvetinin küçüklüğüne bakarak hayatta endişeli yaşar, ve ne çalışacak takattan kalınca kendi için yelse düşer. Ne de kendinde olmiyan varlıklardan dolayı mahrumiyet duyar. Zira cemiyetin müşterek kuvveti ve varlığı onundur. Ve o kuvvete onu emniyette bulunduracak her şey vardır. Kendinde olmiyan şeyler için cemiyetin müşterek varlığından hisse almak, her ihtiyacını temin etmek onun hakkıdır. Çünkü ona karşı da bunu temin cemiyetin borcudur. İşte bu öyle birlik hayatıdır ki her uzuv müşterek sermayeden ihtiyacı ve ehliyeti kadar müstefit olur. Ve Allahın istediği muvazene de bu suretle hâsıl olur. Zenginlerin para yardımı, âlimlerin, mütefekkirlerin ilim fikir nuru, dâhilerin eserleri muhtaçlara dağılır. Çünkü para gibi bu ilim, fikir sanat fen ihtisaslarının semeresi de cemiyetin hakikatte mütedavül sermayesidir. Din, akıl, mantık, hikmet gibi mânevî varlıklar semeresinin ve maddî hiç bir servetin tedavülsüz, faydasız bırakılmasına cevaz vermez. Tâ ki ne kimse boluktan ne de kimse darlıktan bözulsün. Ne kimse varlıktan dolayı tahakküme kalsın, ne de kimse yokluktan zillete düşsün. Ne tokluk ne açlık kimseyi insanlıktan çıkarmasın.

74 — RIZA MERTEBESİ : Mânevî meratibin en yükseğidir. Bu ıstıfa yolunda erilecek son merhaledir. Bunun erilecek iki cephesi vardır: 1) Haktan gelene rıza. 2) Cemiyetteki hakkına rıza. Cenabı Hak Kur'anı Kerimde, bu mertebedeki insana hitap ederken, ey (mutmâini nefis) diye hitap eder. Çünkü o mertebedeki nefis imanda itminan sahibidir. Durulmuştur. Öylesinin kalbinde şek şüphesi, şikâyet kalmamıştır. Allahın muamelâtındaki hikmetleri, iyilikleri kavramıştır. Allahın dostluğuna, kusursuzluğuna yakın hâsıl etmiştir. Binaenaleyh Allahın kendisine takdir ettiği hayata rıza göstermiştir. Bu rızaya Allah da rıza ile mukabele ediyor. Onun için Allah: (Ey nefsi mutmaine, sen Allahtan ve o da senden razı olduğun halde Rabbına gel dön ve cennetime gir) buyuruyor.

Rıza mertebesine eren insanda hayat pek tatlı rahat, endişesiz geçer. Onun Allahın rızasından başka korkacağı bir şey

kalmaz. O; dünyanın en kuvvetli, en temkinli, en neşeli adamlarından biridir. İşte böyle insan cemiyetteki hakkına da razı olur, başkalarının hakkına riayet eder. Hiç bir hakka tecavüz etmez.

Cenabı Hak Kur'anı Kerimde: (Allah rızasına kavuşmağı emel ittihaz etmeğimizin cennete kavuşmağı emel ittihazımızdan daha hayırlı olduğuna) işaret buyuruyor.

75 — MÜSAADEKARLIK : Bir adamın fenalıklarına göz yummak değildir. Ancak elinde olmiyan sebeplerle yapmadığı iyiliği ve kasıdsız yaptığı hatayı müsait karşılamak ve hatayı bilerek yaptığı halde sonra yaptığından samimiyetle pişman olan insanı affetmektir. Zira, insan zayıf olarak yaratılmıştır. Ve her insan aynı olgunluğa ermiş veya aynı mevhîbeleri elde etmiş değildir. Bu beşerî zaaf ve kemalsizlikten dolayı insanlar türlü hatalar işler fakat bunun karşısında Allah af ve mağfîret edicidir. Hikmet ve merhamet sahibidir. İlk insana, Adem Babamıza yapılan muamele de böyledir. Kur'anı Kerime göre o cennette, yaklaşılması kendisine menedilen ağaca emri unutarak yaklaşmıştır. Allah kendisini ikaz edince nisyandan müteessir olmuş, nedametle Allahtan af dilemiştir Allah da onu affetmiştir. İmdi müsaadekarlık; büyüklüğün, beşerî küçüklük kusurlarına karşı bir mukabelesidir. (Kusur küçüklerin, af büyüklerin şanı) olduğu bir darbimeseldir.

O halde Allah müsaadekâr olduğu gibi insanlar dahi insanların tabii kusurlarına karşı affedici, ve herkesten ancak elinden geleni isteyici olması lâzımdır. Herkesten aynı şeyi talebde ısrar hikmete muvafık değildir. Zaten onun içindir ki dünyada her insanın kullanıldığı yerler farklı, işler muhtelifdir.

Dinler arası münasebetler

76 — HAYIRLARDA MÜSABAKA

77 — İYİ MUAMELE VE GEÇİM

İzahları;

76 — HAYIRLADA MÜSABAKA : Beşeriyet; siyâsî ih-

İrâslarına her kuvveti olduğu gibi maatteessüf dinî de âlet etmiştir. Dünyadaki din, mezhep muharebeleri bu yüzden icat edilmiştir. Din; harbi teşvik değil meneden bir hükümdür, emperyalist bir harbi vücade getiren bütün harslar dinin menettiği şeylerdir.

Bir müslüman; Allahı tanımayan, dinî inkâr eden kâfir kureys putperestlerine bile hüsnü muamele etmekle mükellef olmuştur. Ve Kur'anı Kerimde Allah, bir insanı öldürmek bütün insanları öldürmek ve bir insanı kurtarmak bütün insanları kurtarmak ehemmiyetinde olduğuna işaret buyurur. İşte bu hakikatlerin sarıh, kat'i mukaddes müeyyideleri.

(2 - Bakara - 40) ²¹³

İnsanlar bir tek ümmet idiler. Allahü Teâlâ ihtilâf eyledikleri şeylerde hakem olmak üzere müjdeleyici ve korkutucu peygamberler gönderdi. Ve onlarla beraber hak olarak kitap da indirdi. Onda o kitap verilenler bu kadar âyatı beyyinat geldikten sonra aralarındaki azgınlık ve basedden dolayı ihtilâf eylediler ve bunların ihtilâf eyledikleri şeyde Cenabı Hak mü'minlere hidayet buyurdu.

(2 - Bakara - 150) ¹⁴⁸: «Herkesin ona yüz çevirdiği bir cihet (Kible) vardır. Ey mü'minler siz hayırlarda müsabaka ediniz. Her nerede olursanız olunuz Allahü Teâlâ cümlelerinizi cemedip toplar.»

(30 - Rûm - 32): «Dinlerini tefrik edip taife taife olanlardan olmayın.» ⁴⁸

(5 - Maide - 51):

«Ey insanlar, sizden her biriniz için bir şeriat ve meslek tahsis kıldık Eğer Allah mürat etse sizi bir tek millet kılar. Lâkin sizi imtihan için muhtelif ümmetler kıldı hayırlarda müsabaka ediniz. Cümleinizin mer'isi Allahü Teâlâdır.

77 — 1YI MUAMELE VE GEÇİM : (22 - Hac - 67): «Her ümmet için bir din kıldık ki ona sâlik olurlar. Din işinde seninle münazaa ve mücadele etmesinler.»

(21 - Enbiya - 93): «İnsanlar dinlerini aralarında ayırdılar. Cümlesi nihayet bize rücu ederler.»

(29 - Ankebût 46): «Nefislerine zulüm ve küfredenler-

den gayri ehli kitap ile en iyi surette mücadele ve mübahale ediniz.» ⁵³

(17 - Esra - 87): «Kudusuna söyle kâfirlara hüsnü muamele etsinler.» ¹⁹⁹

(7 - Araf - 187): «Onlara putperestlere) at ile muamele et.»

(60 - Mümmalane - 8): «Sizle din için mukatele etmeyemere (yani sizi putperestliğe döndürmek, dininizden ayırmak için üzerinize ıslık çekip yürümeyenlere) ve sizi diyarınızda çıkarmayanlara (yani memleketinizde hayat hakkı sizden men ve sizi muhacerete mecbur etmeyenlere) hayır etmekten, insan (iyilik) etmekten Allah sizi nehiy etmez (menetmez). Allah adalet edenleri sever. (Yani size tecavüz ve tenalık etmedikçe sırf din ayrılığından dolayı insanlara insanlık haklarını menetmek, onlara husumet beslemek ve insanlık yardımlarını e sirgemek içtimai adalete aykırıdır.)

Diğeri: (5 - Maide - 35) ³²: «Kisas veya yer yüzünde fesad (fenalık) çıkarmak sebebi olmıyarak bir nefsi katleden sanki bütün insanları katletmiştir. Bir insanı ihya eden de sanki bütün insanları ihya etmiştir.»

Hadisi Şer'î: «Oruç, namaz, sadaka derecesinden efdal (ileri) bir amelin (işin) vücudünden size haber vereyim mi? O amel; ıslahı beyndir (ara düzeltmektir). Zira fesadı beyndir (ara fesadı) mühlîktir. (Tehlikelidir. Helâk edicidir).

Diğeri: «Maktul olmağın en fenası mücerret mülk zaptetmek için açılan harp safından ölmektir.»

Dikkat: İslâm dînine bilmiyerek emperyalizm isnat edenlere bu vesikalar kâfi gelic. İslâmîlığın ilk kuruluşunda Peygamber Efendimizin yaptığı muharebeler müdafaaî meşru idi. Çokluğa karşı pek azallığa ve sırf hicret ettikleri Medinede olma tutunabilmek ve içtimai bir hayatta dinlerini muhafaza edebilmek mecburiyeti ile ilgili.

Hakikat esasları

- 78 — ASILDA BİRLİK
79 — HAYATTA BİRLİK
80 — SONDA BİRLİK

İzahları;

78 — ASILDA BİRLİK: Asılda biriz. Çünkü hep Allah-tan geldik.

79 — HAYATTA BİRLİK : Hayatta da bir olmak mecburiyetindeyiz.. Zira ihtilâflara meydan bırakmamak harplerin, felâketlerin önünü almak için fikir ve kalb birliği yapmak zaruretindeyiz. Bu birliği temin etmedikçe beşerî ıstırapların sonu gelmez ve var olmamızdaki gayeye de erilmez. Zira insanlıkta olgunlaşmağa vakit, fırsat bulamayız. Bütün edebiyat ihtilâflara hizmet eder kemale erilmedikçe de ihtilâftan, çarpışmadan boğuşmadan kurtulunmaz. İnsanlar arasında iptidailiğin açtığı ihtiras boşlukları, insanlık hisleriyle doldurulmadıkça, siyasi ihtirasların, egoizmanın yığdığı ihtilâflar aradan temizlenmedikçe selâmet ve rahat yoktur. Tam bir tesanüt ve teavün ile umumî bir kalkınmaya da imkân yoktur. Dünya milletleri, salâh, medeniyet ve umrandan ziyade tahribat ve korunma işlerine kuvvetlerini sarfedip dururlar. Yolun doğrusunu seçmedikçe daha fenasına düşerler.

İste bütün dünyada mütemadî çarpışmalara meydan veren yine; arada kasden siyaseten açılmış binlerce senelik bu boşluklardır. Düşmanlıklara hız ve imkân veren şey; araya kasden sokulmuş nifaklar, fena telâkkiler, nazarlardır. Fertler nasıl bir maksatla aileler tesis etmişler, zümreler ve milletler teşkil etmişlerse zümreler ve milletler dahi aynı güzel maksat ve hüsnüniyet ile müşterek dünyadaki müşterek işler için el birliği ederlerse, muhabbetle tesanüt ve teavün içinde yaşarlar. Hayatta birliği vücuda getirecek intibahlardır. Bu neticeyi başarmağa akliselim kâfîdir.

80 — SONDA BİRLİK : Sonda da birlik muhakkaktır.

Zira hep Allaha döneceğiz. Önü, sonu birlik olan umumî hayatın ortasının da birliği zarurî ve tabiidir. İmdi, zaten insanlar hayatta birleşmedikçe dünyanın sonu gelmiyecektir. Mukaddes kitapların tebşiratına göre sonda beşerî bir tekâmül devri vardır. Ve bu devir; hayatta gaye birliği hâsıl olunca insanlara gelecektir. Dürüst, samimî iyi niyetli insanlar için gaye esasen birdir. Bundan ayrılanlar henüz ihtiraslarını tatmin etmek için yaşayanlardır. Onlar da intibaha gelince birlik hâsıl olacaktır. İşte bu kısım insanlar; ayrılığın meydan verdiği fenalıklardan istifadeyi o zaman ister istemez terke edecekler, zira o zaman ayrılık kalmıyacak ki ihtilâf ve fenalık kalsın. Bu suretle de umumî hayatta kemal gayesi bütün cemiyette tahakkuk edecektir.

Hikmet esasları

- 81 — MUHABBET
82 — TEKÂMÜL
83 — VUSLAT

İzahları;

81 — MUHABBET : Allah bizi muhabbetinden dolayı yarattı. Ruhlarımızın yaratılmasına, vücutlarımızın doğmasına sebep muhabbet olduğu gibi hayat ve hareketi vücuda getiren saikler de muhabbetir. Muhabbetin evlâdıyız. İmdi hayattaki ilk asıl duygumuzun muhabbet olması lâzımdır. İlâhî baş vazifemiz sevmektir. Sevgisinden bizi yaradan, yaratan Allahı sevmek, sonra Allahın sevdiği işleri sevmek ve Allahın sevgili mahlûkatını sevmektir.

82 — TEKÂMÜL : Allah kemali (yâni yetkinliği, olgunluğu, ileriliği) sever, kendi kemalini mahlûkta görmek ister. Bu kemali mahlûkta izhar ve temaşa için insanı yarattı.

Bu kemali gerek kendinde ve gerek yer yüzünde işliyecek insandır. İnsan kendini iyileştirmek ve yer yüzünü imâr, ıslah ve temdit ile mükelleftir.

Tâ ki Allahın kemalâtı, güzelliği iyilikleri her şeyde, her yerde zahir olsun. Allahın tekâmül kanunları mütemadiyen insanları bu vazifeyi ifaya sevkettiriyor. İnsanları intibah ve muhabbet vererek kemale götürüyor. Tam bir muhabbet ve kemal devresine kadar ıstırap ve intibah devam edecektir. Muhabbet tamam olunca ıstırap da intibah da sona erecektir ve kemal devri tam olarak açılmış olacaktır.

83 — VUSLAT : Tekâmülün neticesi vuslattır. Vuslat; tam bir muhabbetin neticesi ve semeresidir. Bu haldeki her insanın Allah ile vuslatı tahakkuk edecektir. Vuslatın semeresini hem ruhta hem hayatta görmek mümkün olacaktır. Tam bir tekâmül rüşdü içinde herkes günlük iş iradesini ilham ile Allahtan alacaktır. Her şeyi Allaha sorup öğrenecektir. İlham yolları apaçık ve mi'raç daimî hal olacaktır. Herkes ilâhî bir huzurda yaşadığını duyacak ve icaplarına uyacak, daimî bir zevk içinde çalışacaktır. Ondaki sonraki ahret hayatı da bu vuslatın devamı olacak ve neticede vuslat sona ererek insan Allaha rücu edecek, asıldakilerle birleşecektir. Dünyadaki hayat vuslatı; Melekûta kavuşmaktır. Melekût; Allahın dünyada doğrudan doğruya tecelli edecek hükümleridir.

Netice: Yukarıda esasları yazılı üç hilkat safhasına göre:

1) Allahtan geldik, Allahı yaşıyoruz ve Allah'a dönüyoruz.

2) Muhabbetten geldik. Muhabbetle yaşamadığımız için ıstırap çektik. Intibah ile muhabbete döneceğiz. Ve bu dönüşle saadete ereceğiz.

3) Kurtuluşumuz, sadetimiz kemal ile hasıl olacaktır. Zira yaratılmamızda gaye kemaldir, yani Allahın kemalının mahlûkta tezahürü! İmdi ister istemez kemale gideceğiz.

4) Ne kadar çabuk intibah duyarsak o kadar çabuk salâha dönmüş ve ıstırap devresini bitirmiş, kemale, saadete ermiş olacağız.

5) Intibahın icabı, aklı selim ile işlerimizi ayarlamak, fenalıklardan el çekmek, iyiliğe karar vermek yani egoizmi terk ile elciliğe dönmektir. Nefse kulluk etmekten vazgeçip Allahın hür kulu olmaktır.

KULLİYATIN İNTİŞAR EDEN KISIMLARI

K İ T A P L A R

No:	İsmi	Fiatı
1	Başlangıçtaki fikir	25 »
2	Allah mefhumu	45 »
3	Din ve sahnaları	20 »
4	Din ve esasları	30 »
5	Din ve telakkileri	45 »
6	Din ve hükmetleri	45 »
7	Dinler arası ilmihiyat esasları	50 »
8	Müslümanlık esasları	25 »

B R O Ş Ü R L E R

Münacat — Çocuk dilinden izahı	7,5 »
» ————— Manzum	7,5 »

Fiatı 25 kr. 00.